

Regionreformen: Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene

Fylkesmannen Nordland 12. mars 2018

Jørund Nilsen

Leder sekretariatet Ekspertutvalget

Bakgrunn

- Anmodningsvedtak våren 2016: Stortinget ber regjeringen om å opprette et ekspertutvalg som skal foreslå nye oppgaver til fylkeskommunene
- Stortinget vedtar regionreformen juni 2017
- Regjeringen nedsetter utvalget
- Fra mandatet:
 - Forslaget om nye oppgaver skal:
 - Styrke fylkeskommunenes samfunnsutviklerrolle
 - Gi en mer brukervennlig forvaltning, bedre offentlig ressursbruk og bedre tjenester
 - Vurdere oppgaver som i dag ligger til staten
 - Legge generalistkommuneprinsippet til grunn
 - Fylkesmannen: Kontroll, klage, tilsyn

Utvalgets sammensetning:

- *Terje P. Hagen* (utvalgsleder), professor ved Universitetet i Oslo
- *Jon P. Knudsen*, førsteamanuensis ved Universitetet i Agder
- *Anne Lise Fimreite*, professor ved Universitetet i Bergen
- *Gro Sandkjær Hanssen*, forsker I ved NIBR, OsloMet - Storbyuniversitetet
- *Christine Hjortland*, pensjonist, tidligere avdelingsdirektør i Kommunal- og moderniseringsdepartementet
- *Tore Eriksen*, fylkesrådmann i Sogn og Fjordane
- *Svein Ludvigsen*, pensjonist, tidligere fylkesmann i Troms

Arbeidsform

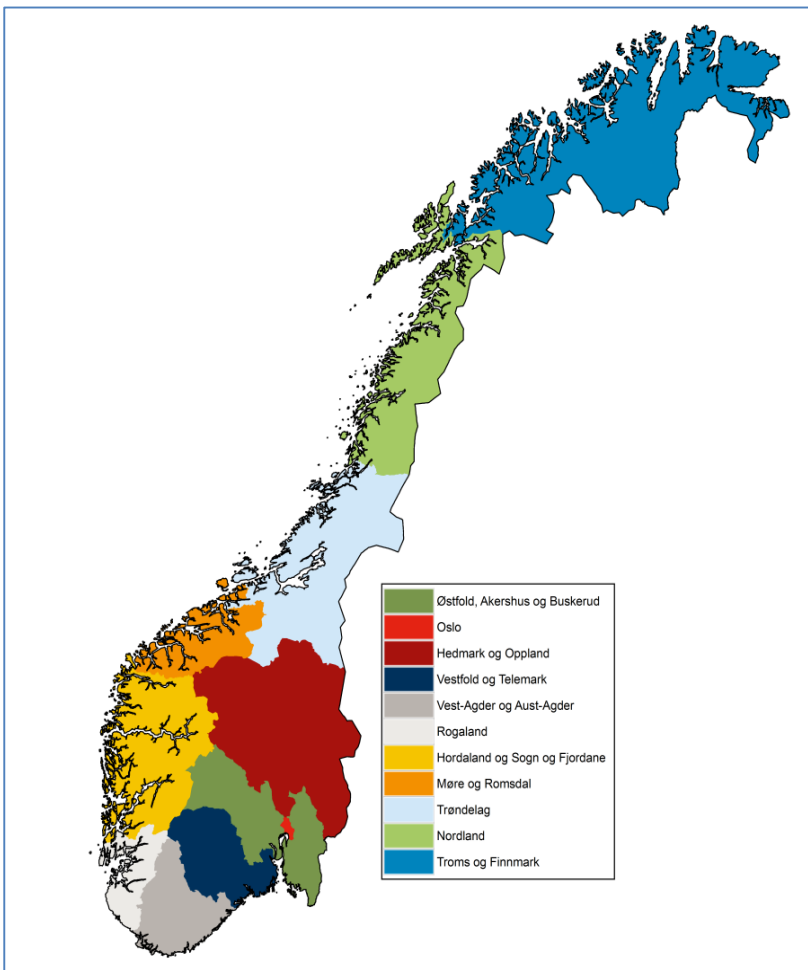
- 10 arbeidsmøter
- Departementer, direktorater, virksomheter, organisasjoner invitert inn
- Møte med Sametinget
- Orientert Stortingsrepresentanter
- Referansegruppe

Tre typer vurderinger

- Nivåplassering: På hvilket politisk-administrativt nivå vil oppgaven bli mest hensiktsmessig løst?
- Rom for politisk skjønn: Er det et politisk handlingsrom knyttet til oppgaveområdet?
- Behov for sterkere samordning og organisatorisk integrering med andre politikkområder?

5 retningslinjer

1. Oppgaver bør legges så nært innbyggerne som mulig, men på et så høyt nivå som nødvendig
2. Det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave, skal også ha fagmiljøet tilknyttet oppgaven og ansvaret for å finansiere utgiftene
3. Oppgaver som krever utøvelse av politisk skjønn bør legges til folkevalgte organer
4. Oppgaver som krever stor grad av samordning, og/eller oppgaver som har store kontaktflater med hverandre, bør legges til samme forvaltningsorgan
5. Oppgaver som av ulike årsaker ikke skal la seg påvirke av lokalpolitiske forhold, bør være et statlig ansvar.

Ny fylkesstruktur:

- I gjennomsnitt 475 000 innbyggere
 - i dag 275 000
- Minst:
 - Troms/Finnmark og Nordland med 240 000 innb
 - Finnmark har i dag 76 000
 - I dag har 9 fylker under 200 000
- Størst:
 - Viken med 1,15 mill innb.
 - Finnmark/Troms har 23 % av landets areal
- Snitt 36 kommuner per fylke
 - i dag 24 kommuner

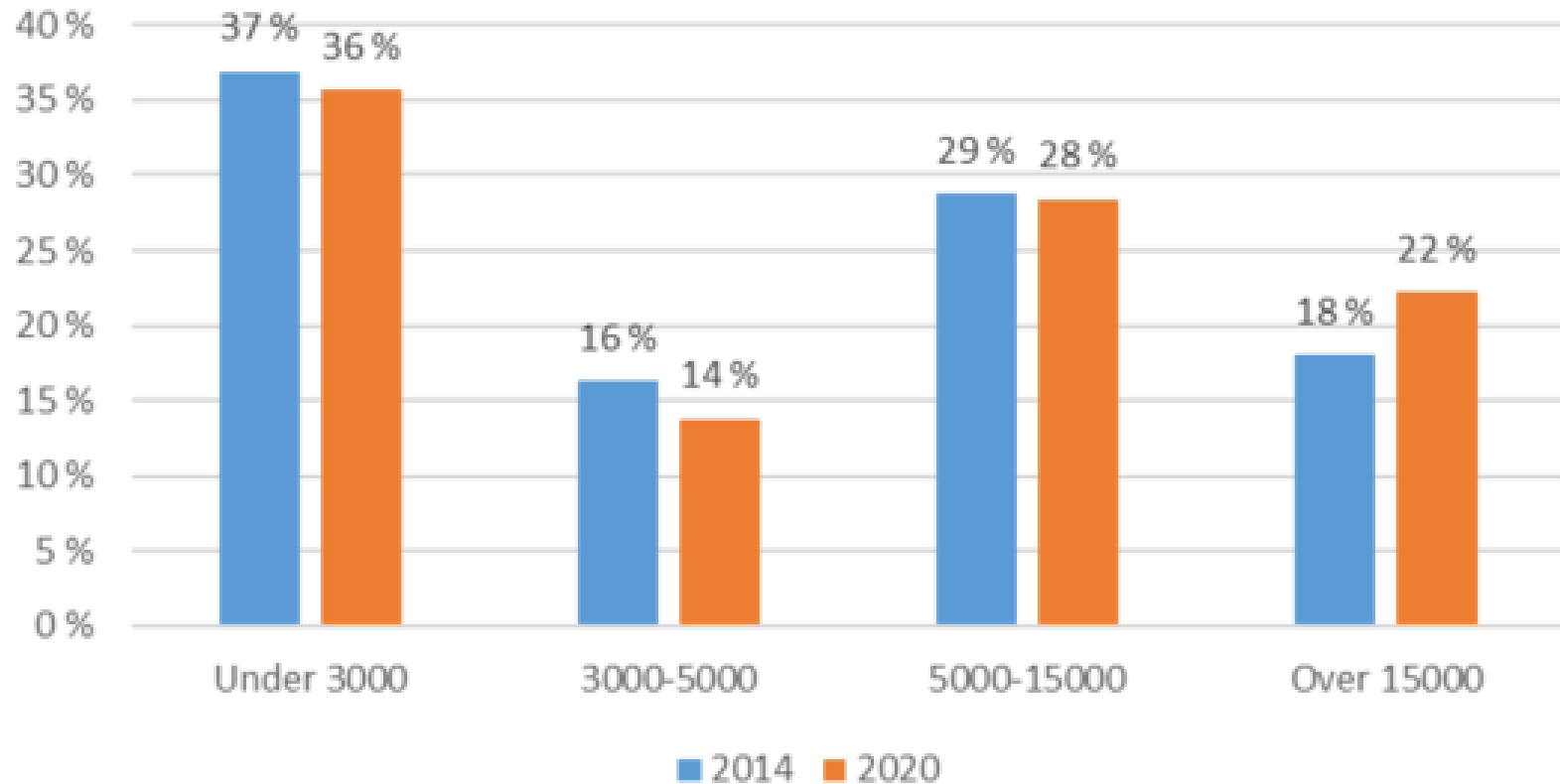
Hvorfor regionreform?

To utfordringer i vårt nasjonale styringssystem

1. Mange små kommuner:

- Kompetanse og kapasitet
- Flere samfunnsutfordringer overskrider kommunegrensene

Andel kommuner etter innbyggertall

Hvorfor regionreform?

To utfordringer i vårt nasjonale styringssystem:

2. Fragmentert statlig forvaltning

- Vekst i statlig forvaltning
- Sektorisering og fragmentering

Fylkes-kom. 2020	Oslo	Akershus, Buskerud og Østfold		Agder		Vestfold Telemark	Hedmark Oppland	Rogaland	Hordaland Sogn og Fjordane	Møre og Romsdal	Trønde-lag	Nord-land	Troms og Finn-mark	
Politi	Oslo	Øst	S-Ø	Ag	S V	Sør-Øst	Innlandet	Sør-Vest	Vest	Møre og Romsdal	Trønde-lag	Nordlan-d	Tr	Fi
NAV*	Oslo	Øst-Vik.	V.-Vik.	Agder		Vestfold og Telem.	Hedm. og Oppland	Rogaland	Hordaland og S&F	Møre og Romsdal	Trønde-lag	Nord-land	Troms og Finn.	
Fylkes-mann	Oslo, Akershus, Buskerud og Østfold			Agder		Vestfold og Telem.	Hedm. og Oppland	Rogaland	Hordaland og S&F	Møre og Romsdal	Trønde-lag	Nordlan-d	Troms + Finn**	
Kart-verket	Oslo			Kristian-sand		Skien	Hamar	Stavanger	Bergen	Molde	Trønde-lag	Bodø	Troms og Finn.	
Veg-vesen	Vegregion Øst			Vegregion Sør			Vegregion Øst	Vegregion Vest		Vegregion Midt		Vegregion Nord		
NVE	NVE Øst			NVE Sør			NVE Øst	NVE Sør	NVE Vest	NVE Midt		NVE Nord		
Hus-bank.	Øst			Sør			Øst	Vest		Midt-Norge		Bodø	Hammerfest	
Kyst-verket	Kystverket Sørøst						Dekkes ikke	Vest		Midt-Norge		Nord-land	Troms og Finn.	
Fiskeri-dir.	Sør								Vest		Midt	Nord-land	Nord	
Mat-tils.	Stor-Oslo		Øst	Sør og Vest		Øst		Sør og Vest		Midt		Nord		
IMDi	Øst		Ind. Ø	Sør		Øst	Indre Øst	Vest		Midt-Norge		Nord		
UDI	Øst		Indre Øst.	Sør			Indre Østland	Vest		Midt-Norge		Nord		
Buf-etat	Bufetat Øst			Bufetat Sør			Bufetat Øst	Bufetat Vest		Bufetat Midt-Norge		Bufetat Nord		
Krim-oms.	Øst		Sør	Sør-Vest		Sør	Øst	Sør-Vest	Vest		Nord			
Helse-fore.	Helse Sør-Øst							Helse Vest		Helse Midt-Norge		Helse Nord		
Stat-ped	Statped Sør-Øst							Statped Vest		Statped Midt-Norge		Statped Nord		

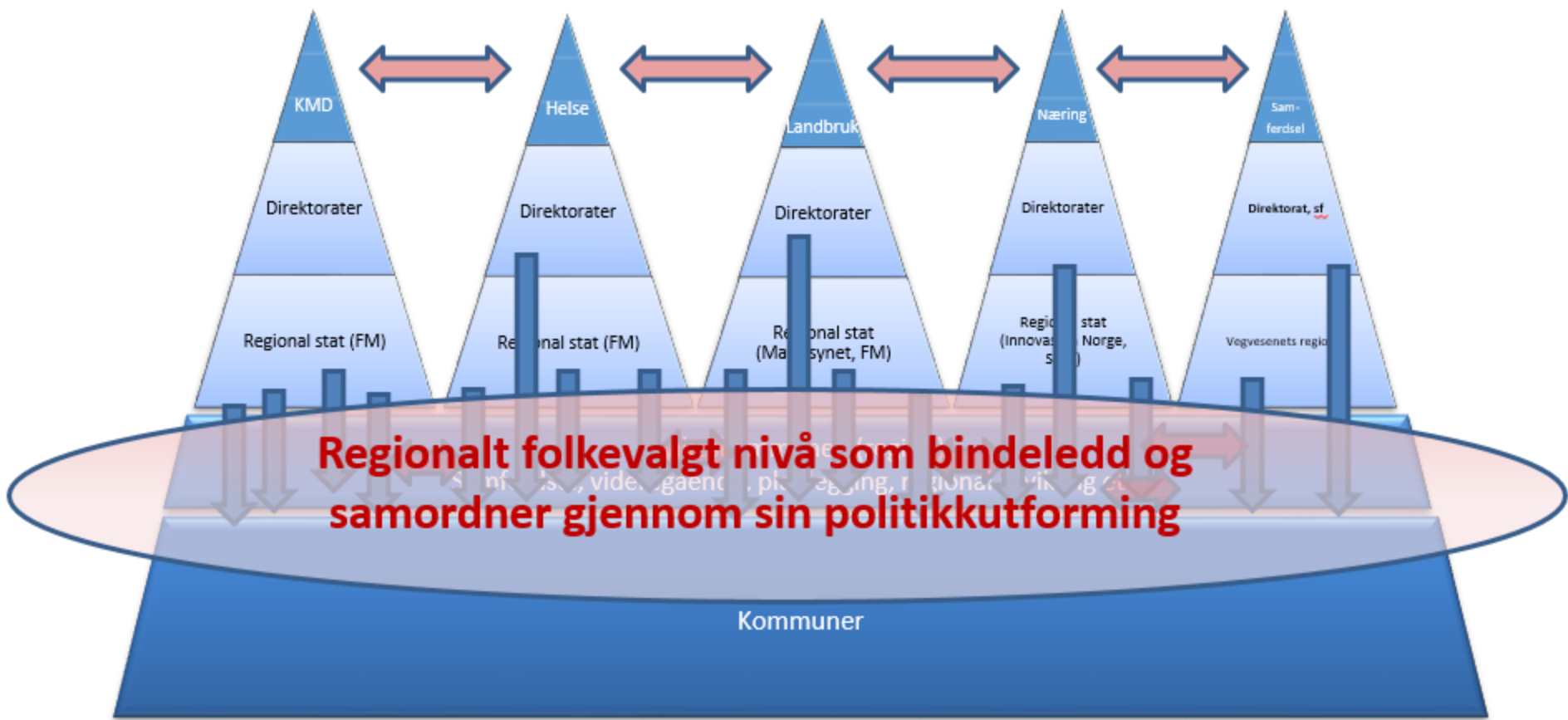
Dagens fylkeskommuner har hatt to utfordringer

- Fylkeskommunenes legitimitet og interessen for fylkesdemokratiet er lavere enn hos kommuner og stat
- Fylkeskommunene har vært for små til å få overført ansvar for viktige oppgaver innen næring, kultur og kommunikasjoner

Utfordringene har en felles løsning

Større fylkeskommuner med større ansvar og oppgaver:

- Bryter opp sektoriseringen og gir bedre samordning i forvaltningen
- Øker den politiske oppmerksomheten hvis oppgavene reflekterer sentrale politiske konflikt dimensjoner
- Flere oppgaver til fylkeskommunene gir også et annet oppfølgings- og veiledningsregime av kommunene

Utvalgets tilnærming

- Stortingets forutsetninger for regionreformen har vært utgangspunktet
 - Fylkeskommunene skal styrkes i rollen som *regional samfunnsutvikler*
 - En viktig del av denne rollen er å *tilpasse* nasjonal politikk til regionale forhold, altså å realisere nasjonal sektorpolitikk

SAMFERDSEL

NÆRING, KOMPETANSE
OG INTEGRERING

KLIMA, MILJØ OG
NATURRESSURSER

HELSE OG LEVEKÅR

KULTUR OG
KULTURMINNEVERN

Kultur og kulturminnevern

- Overføring av institusjoner innen museum, scenekunst som har delt finansiering i dag
- Overføring av øvrige statlige tilskuddsmidler på Kulturdepartementets budsjett
- Ansvar for forvaltning av spillemidler til kulturbygg og en del andre ordninger innen kultur
- Ansvaret for ikke-spesialiserte ordninger under Kulturrådet

- Ansvar for hovedmengden av førstelinjeoppgaver på kulturminnefeltet

Samferdsel

- Ansvar for kjøp av fylkesinterne togruter
- Ansvar for forvaltning av tilskudd til utbygging av bredbånd som i dag ligger til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.

Helse og levekår

- Ansvar for folkehelseoppgavene som i dag ligger til fylkesmannen, med unntak av oppgaver knyttet til tilsyn. Ansvar for tilskuddsordninger som i dag ligger til Helsedirektoratet og fylkesmannen.
- Ansvar for barnevernsinstitusjoner og fosterhjem som i dag ligger til Bufetat.
- Ansvar for familievernet som i dag ligger til Bufetat.
- Ansvar for støttetjenester PP til kommunene – fra Statped

Næring, kompetanse og integrering (I)

- **Oppdragsgiveransvar** for minst halvparten av det offentlige midler som i dag forvaltes av Innovasjon Norge. Eierandel i Innovasjon Norge på mellom 50 og 66 prosent.
- Ansvar for oppgavene og virkemidlene som i dag ligger til Siva. **Siva nedlegges.**
- Ansvar for om lag halvparten av det offentlige innsats for **næringsrettet forskning** som i dag ligger til Forskningsrådet.
- Ansvar for oppgavene og virkemidlene som i dag ligger til Distriktssenteret. **Distriktssenteret nedlegges.**
- Ansvar for om lag halvparten av midlene over tilskuddsordningen «**Arktis 2030**» som involverer nordnorske aktører

Næring, kompetanse og integrering (II)

- Ansvar for oppgavene og virkemidlene knyttet til **karriereveiledning** som i dag ligger til Kompetanse Norge og NAV.
- Ansvar for å legge til rette for opplæring og utdanningstiltak som ikke er finansiert over ordinære bevilgninger. Omfatter blant annet ulike tilskudd som i dag ligger til Kompetanse Norge. Nasjonale oppgaver i Kompetanse Norge kan overføres til Utdanningsdirektoratet. **Kompetanse Norge nedlegges.**
- Ansvar for store deler av oppgavene som i dag ligger til IMDi. Gjenværende oppgaver av nasjonal karakter kan overføres til ansvarlig departement. **IMDi nedlegges.**

Nærmere om landbruk

- Prop. 84 S (2016-2017): Fra fylkesmannen til fylkeskommunene fra 1. januar 2020
 - *Kystskogbruket*: 4,5 mill. kroner i 2018.
 - *Foregangsfylke for økologisk jordbruk*: ca.15 mill. kroner i 2018.
 - *Midler til utrednings- og tilretteleggingstiltak*: 50 mill. kroner i 2018
- Trøndelag fylkeskommune gjennomfører et forsøk med ansvar for *regionalt næringsprogram* i landbruket.

Nærmere om landbruk

- Fylkeskommunene overtar fylkesmannens ansvar for Regionalt næringsprogram
 - gi strategiske føringer til IN på bruken av midlene til investeringer og bedriftsutvikling i langbruket (IBU-midlene).
 - Midlene som etter dagens ordning overføres direkte fra LMD til IN, overføres til fylkeskommunene som gir oppdrag til IN.
- Dialogen med IN om næringsrettet innsats i fylket samles i større grad hos én aktør.
- Et mer samlet strategisk fokus på næringsutvikling, plassert i ett fagmiljø og én organisasjon.
- Behov for regional tilpasning

Klima og miljø

- Ansvar for klima- og miljøoppgavene som i dag ligger til fylkesmannen, med unntak av forurensingsområdet og oppgaver knyttet til kontroll, tilsyn og klage
- Samling av ansvaret regionalt
- Deler av ansvaret er stramt styrt - nasjonale føringer - andre områder større regionalt handlingsrom
- Behov for å se klima og miljø opp mot øvrige oppgaveområder - samle ansvar for vekst-vern vurderinger til folkevalgt nivå
- Kopling mot regional plan – samle ansvar som veileder overfor kommunene

Forslag om regional planlegging:

- å tydeliggjøre og forankre **statens plikt** til deltakelse og oppfølging av regionale planer i plan- og bygningsloven.
- å vurdere hvordan **fylkesmannen kan innta en tilsynsrolle** overfor statlige etater med hensyn til faktisk deltakelse i planprosesser og oppfølging i tråd med plan- og bygningsloven.
- å utvikle fastere prosedyrer for å sette samfunns mål for **KVU-arbeidet** i den innledende idéfasen i KS-systemet, og for tilsvarende prosesser for vurdering av andre store statlige investeringer.
- at **regionale planbestemmelser videreutvikles** og formidles som et virkemiddel for en langt større bredde av temaer enn hvordan det brukes i dag.

Forslag om regional planlegging

- at det i plan- og bygningsloven åpnes for at fylkeskommunen kan **tre inn i myndigheten til kommunestyret** og utarbeide plan etter bestemmelsene for kommunal plan med juridisk bindende virkning.
- at staten aktivt bruker muligheten til å gi **tydelige nasjonale forventninger** til regional planlegging som virkemiddel for gjennomføring av nasjonal politikk.
- Ansvaret for veiledning av kommunene **samles** hos fylkeskommunen

Ekspertutvalet sine forslag om nye utredninger

- Det bør utredes overføring av **barnevernsoppgavene** som i dag ligger til kommunene, til fylkeskommunen.
- Det bør utredes overføring av ansvar for tilskuddsordningene innenfor **arbeidsmarkedsopplæringen og bedriftsintern opplæring** som i dag ligger til NAV, til fylkeskommunene.
- Staten bør kartlegge dagens **tilsyns- og klagehemler** overfor fylkeskommunen med sikte på en reduksjon av antall hjemler og sterkere ansvarliggjøring av fylkeskommunen.
- Spørsmålet om organiseringen av **sykehusene** bør vurderes på nytt, der en fylkeskommunal modell inkluderes i utredningen.

SAMFERDSEL

- Fylkesveier
- Kollektivtransport
- Regionale flyruter
- Jernbanetjenester
- Breddband

- Videregående opplæring, fagskoler
- Næringsutvikling og innovasjon
- Forskning
- Integrering

NÆRING, KOMPETANSE OG INTEGRERING

Regional
planlegging

HELSE OG LEVEKÅR

- Folkehelse
- Barnevern
- Familievern

- Klima og miljø
- Friluftsliv
- Ressursforvaltning

KLIMA, MILJØ OG NATURRESSURSER

- Kultur
- Idrett
- Kulturminnevern

KULTUR OG KULTURMINNEVERN

Utvalgets forslag medfører

- Fylkeskommunen får forvaltningsansvar for relevante tilskudds- og prosjektmidler innenfor de oppgaveområdene som foreslås overført
- Samlet overføres 23,5 mrd. kroner fra staten til fylkeskommunene.
- Herav overføringer til drift av institusjoner som foreslås overført i sin helhet til fylkeskommunene på om lag 8,5 mrd. kroner.

Utvalgets forslag medfører

- Nedleggelse av fem statlige institusjoner: IMDi, Kompetanse Norge, Statped, Distriktssenteret og Siva.
- Bufetat nedlegges, men Bufdir opprettholdes
- Flere av oppgavene til departementer og direktorater reduseres vesentlig